

BİLGİSAYAR PROGRAMLARININ FİKRİ MÜLKİYET KAPSAMINDA KORUNMASI

Dr. Canan Küçükali¹

ORCID ID: 0000-0002-0403-4588

ÖZET

Hukukumuzda Bilgisayar programları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kapsamında korunurlar. Eser olma şartlarından birisi olan hususiyet taşıma şartı bilgisayar programları için de gerekli bir şarttır. AB uyum süreci doğrultusunda bilgisayar programlarına ilişkin haklar 1995 yılında ilim ve edebiyat eseri olarak kanuna girebilmiştir.

Teknolojik gelişmeler sonucunda bilgisayar programları her geçen gün yaşantımızda büyük bir yer almakta ve bunun sonucu olarak hak ihlallerine ilişkin davalar da buna orantılı olarak artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fikir ve Sanat Eserleri, Bilgisayar Programları, Fikri hak ihlali, Direktif

PROTECTION OF COMPUTER PROGRAMS UNDER INTELLECTUAL PROPERTY

ABSTRACT

Computer programs are protected in Turkish law through the scope of the 5846 Law on Literary and Artistic works. One criteria of works which is to be characterized as an original work, is also a requirement for computer programs. Rights regarding computer programs pertaining to EU adaptation process have entered the law in 1995 as scientific and literary works. As a result of technological developments computer programs are increasingly being used in everyday life, parallel with a rise in cases regarding rights infringements.

Keywords: Copyright, Computer Programs, Infringement, Directive

¹ *Bakırköy Adliyesi Hâkimi, Bilişim, Yazılım ve İnternet Eser Sahipleri Meslek Birliği (Biyesam) 15-16 Aralık 2016 Tarihli “Yazılım Sektöründe Telif Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Semineri” Sunumu, canankali@yahoo.com*

1.GİRİŞ

Bilgisayarın giderek hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmesinin doğal sonucu olarak bilgisayar programlarının da hukuken korunması yollarının aranması çıkan ihtilaflar nedeniyle zorunlu hale gelmiştir. Yoğun emek sonucu hazırlanan programların kolay kopyalanabilmesi nedeniyle, nizaların giderilmesine yönelik açılan dava sayısı giderek artmaktadır. Yabancı ülkelerdeki yargıya gidilmeksizin ihtilafın uzlaşma ile çözülmesi veya hakem kararları sayesinde sonuçlanması ülkemizde pek uygulanmasa da arabuluculuk kurumu hukukumuzda girmiş ancak mahkemelerin iş yükünü hafifletmemiştir.

Bilgisayar programlarının önceleri patent hukuku kapsamında korumanın uygun olduğu düşünülürken giderek fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında koruma eğilimi ağır basmıştır.

12.06.1995 tarih ve 22311 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan 4110 sayılı "*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ilişkin Kanun*" ile "*Bilgisayar Yazımları*" ilim ve edebiyat eserleri sınıfında eser niteliğinde kabul edilmiş ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun koruması altına alınmakla da yazılım ürünlerinin sahip olduğu hukuki koruma kapsamı çok genişletilmiş ve daha sonra yapılan değişiklikler sayesinde koruma kapsamı, sınırları genişletilerek cezalar artırılmıştır.

FSEK'e göre koruma için, fikri bir emek ürünü, eseri meydana getirenin özelliklerini taşıyan ve kanunda sayılan eser türlerinden birinin kapsamı içinde kalması gerekir. Fikir ve sanat ürününün orijinal olması gerekir (Gün, 2001: 95).

Bilgisayar programlarının kodlardan oluşması, program temelindeki algoritmalar donanımın anlayabileceği veri taşıyıcıları ile iletilen insan tarafından anlaşılabilen bir dil olması nedeniyle eser olamayacağı ileri sürülür. Bilgisayar programlarının hazırlık aşamaları daha sonra program oluşturması şartıyla korunurlar. Arayüzler ve algoritmalar endüstriyel standart ve fikirlerin kamunun yararlanmasına açık olması gerektiğinden koruma kapsamında değildirler (Haseki, M.,2018;Sevinç, E.2007: 71) Bilgisayar Programı Kanununun m. 1/B-g hükmünde, "*Bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmaları*" şeklinde tanımlanmıştır. Bilgisayar Programları program akışı, algoritma, kodlar ve kullanıcı arayüzü olarak dört bölüme ayrılır. FSEK m. 2/f. 1'e göre bilgisayar programlarının hazırlık tasarımları da eser sayılmıştır. Program harici program akışı ve kaynak kod ve objektif kodu da FSEK tarafından korunmaktadır (Dalyan, 2009:45). Alt programların çözüm yolunu belirleyen algoritmalar, kullanıcı arayüzleri koruma kapsamında değildir (Dalyan, 2009:89-91). FSEK m. 2/f. 1 hükmü ile bilgisayar programları fikri eser olarak koruma altına alınmışlardır. Yine internet ortamındaki eser, veri tabanı ve yaratılanlar bu kanunla korumaya alınmıştır. Bunlar tazminat ve yasaklama davaları ve cezai yöndeki yaptırımlar ile korunur.

FSEK m. 8' e göre eserin sahibi onu meydana getirendir. Bu eser meydana getiren gerçek kişidir. Yargıtay da kararlarında “*hak sahipliğinin belirlenmesinde kural, fikir ürünü olan eserin onun yaratıcısına ait olmasıdır. Yasadaki anlatımla, sahibinin hususiyetlerini taşıyan eser onu vücuda getiren*” der. 5846 sayılı yasaya göre tüzel kişi eser sahibi olamaz. Maddeye göre, istisna olarak eseri bizzat yaratan kişi olmadıkları halde, belli koşullarda, işverenler, tüzel kişiler veya yayımcılara eser sahibinin mali haklarını kullanma hakkı tanınmıştır (11. HD. 1994/982 E, 1994/2011 K, 11. 03.1994. Güneş, 2008: 87). 5846 sayılı FSEK m. 18/f. 2 hükmüne göre, aralarındaki sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça, memur, hizmetli ve işçilerin meydana getirdikleri eserlerin mali hak sahipleri bunları çalıştıran veya tayin edenlerdir. Eserin mali hak sahibi olan şirket maddi tazminat isteyebilir, fakat manevi tazminat isteyemez (11.HD. 2001/2687 E, 2001/5080, 04.06.2001. Güneş, 2008: 88). Bu maddeye göre eser olan site ve içerik yaratımı gerçek veya tüzel kişinin işçisi veya hizmetlisine ait olduğu durumda, özel olarak bir sözleşme ile düzenlenmemişse veya işin mahiyetinden aksine sonuç çıkarılması mümkün değilse, siteyi hazırlayan kişi, eserin sahibi olmakla birlikte eserden kaynaklanan mali haklar ve her türlü yararlanma, kullandırma ile devir hakları işverene ait olur.

Kanun eserin yaratılmasında ona katkı ve destek sağlama ve hususiyeti belirleyen yaratıcı çabayı birbirinden ayırt etmiştir. Buna göre eserin yaratılmasına yardımcı olma ortak eser sahipliği sağlamaz (11. HD. 1991/5141 E, 1992/11254 K, 22.10.1992, FMR 2002/2: 172 ;Güneş, 2008: 90).

Bu çalışmada Bilgisayar programlarının fikri mülkiyet alanında korunması, bilgisayar programı sahibinin mali ve manevi hakları açıklanmış, hak ihlallerinde hak sahibinin açabileceği hukuk ve ceza davaları belirtilmiştir. 5846 sayılı Kanun ve mehzaz Direktif ve uluslararası sözleşmeler ışığında değerlendirme yapılmıştır.

2. BİLGİSAYAR PROGRAMLARININ ULUSLAR ARASI HUKUKTA KORUNMASI

Uluslararası bir birlik sağlanması amacıyla ile FSEK, bilgisayar programlarını kapsayacak şekilde değiştirilmiş uluslararası sözleşmelere uyum sağlayacak hükümlerle FSEK kapsamında korunmasında birlik sağlanmıştır. Türkiye de bu sözleşmelere, Dünya Ticaret Örgütü anlaşması ve 1995 yılındaki Gümrük Birliği çalışmalarından sonra taraf olmuştur. Bu alanda telif haklarına ilişkin düzenlemelerin başlıcaları Bern sözleşmesi ve Dünya Ticaret örgütünü kuran anlaşmanın TRIPs eki, Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunmasına İlişkin 2009/24 AB Direktifidir(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024;GÜN>, 2001:96).

Aşağıda Bilgisayar programlarının fikri mülkiyet alanında korunmasına ilişkin olarak uluslararası düzenlemelerden Bern Sözleşmesi, TRIPs ve Bilgisayar Programlarının Korunmasına ilişkin AB Direktiflerine kısaca değinilmektedir.

2. 1. Bern Sözleşmesi

9. Eylül 1886 tarihinde İsviçre'nin Bern şehrinde 10 devlet tarafından yapılan uluslar arası konferans sonucu imzalanan "*Edebi ve Artistik Eserlerin Himayesi İçin Bern Sözleşmesi*" fikri hakların korunmasına ilişkin ilk uluslar arası düzenlemedir. Sözleşmeye katılan ülkelerdeki eser sahiplerinin haklarını o ülkede ve diğer üye ülkelerde korunması amaçlanmıştır (Arıkan, 2006: 87; Ateş 2016: 517; Dalyan, 2009: 57; Güneş, 2008: 26). Bern sözleşmesinde bilgisayar programlarına ilişkin özel bir düzenleme yoktur. Sözleşme'nin 2. maddesi 1 nolu paragrafı, "*edebiyat ve sanat eseri*" deyimimin ifade şekli ne olursa olsun, edebiyat, bilim ve sanat alanındaki... bütün ürünleri kapsadığını belirtir.

2.2. Trips

15 Nisan 1994 tarihinde imzalanan bir anlaşma ile kurulan (WTO) Dünya Ticaret Örgütü sonrasında Sahte Mal Ticareti Dahil Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması 114 ülke ve Avrupa Topluluğu tarafından imzalanmıştır. WTO'nun bütünleyici parçası kabul edilen TRIPs anlaşması (Dünya Ticaret Örgütünü kuran anlaşmanın 1 C eki RG. Mük., S. 22213, 25.02.1995 T.,Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması fikri ve sınai haklarla ilgili olarak uluslararası düzeyde korumanın asgari şartlarını düzenlemiştir (Ateş, 2016:523). Anlaşma m. 10 ve 11'de bilgisayar programlarına ilişkin düzenleme yapılmıştır. TRIPs m. 9 anlaşmaya üye ülkelerin Bern Anlaşmasının 1-21 maddeleriyle bağlı oldukları vurgulanmış ve 10. maddesinde kaynak kodunda veya nesne kodunda olan bilgisayar programlarının Bern sözleşmesi kapsamında edebi eser olarak korunacağı düzenlenmiştir (Aksu, 2005: 22, 64; Arıkan, 2006: 75, 88; Dalyan, 2009: 58).

2.3. Wipo Telif Hakları Sözleşmesi

Eserlerin bilgisayar ortamında istismarının önlenmesi amacıyla 20 Aralık 1996 tarihinde Cenevre'de WIPO Telif Hakları Sözleşmesi kabul edilmiştir (Ateş, 2016:528;Dalyan, 2009: 59). Bazı açılardan TRIPs Anlaşması hükümlerini takip eden ve hükümlerini genişleten bu sözleşme bilgisayar programlarının edebi eser olarak korunması, veri tabanlarının korunması gibi konuları düzenlemektedir (Dalyan, 2009:60).

2.4. Bilgisayar Programlarının Hukukî Korunmasına İlişkin AT Direktifi

AB üye ülkelerin yasalarının uyumlaştırılması amacıyla Nisan 1989 tarihinde komisyonca yayımlanan 1991/250 sayılı Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunması Hakkındaki ilk AB Konsey Direktifi 14.05 1991 tarihinde kabul edilmiştir(91/250EEC, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>) Bu direktif üye ülkelerde bilgisayar programlarının topluluk düzeyinde etkili korunmasının sağlanmasının yanı sıra buna ilişkin hükümlerin uyumlu hale getirilmesini hedeflemiştir (Aksu, 2005: 22;Arıkan, 1996: 80, 89; Ateş,2016: 561;Dalyan, 2009: 61; Suluk ve Orhan, 2005: 251). Bilgisayar programları donanımı da kapsar şekilde hazırlık çalışmaları ileri aşamada bilgisayar programı oluşturacak nitelikteki hazırlık tasarımlarını da kapsama almakta ve Direktifdeki bu ifade Bilgisayar Programlarının korunmasına ilişkin daha sonra çıkartılan 2009/24 sayılı Direktifte de aynı şekilde yer almıştır (Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>).

3. MUKAYESELİ HUKUKTAKİ DURUM

Bilgisayar programları fikir ve sanat eseri olarak ilk olarak 1972 yılında Filipinler’de koruma altına alınmış, Fransa, İngiltere, Japonya da 1985 yılında yaptıkları değişikliklerle bunları fikir ve sanat eseri olarak kabul etmiştir. Amerika’da ise programını kaydettirmek isteyen bir kimsenin başvurusunun US Copyright Office tarafından kabulü ile zımni olarak bilgisayar programlarının fikir ve sanat eseri olarak korunabileceği kabul edilmiştir. ABD Kongresi 1976 yılında Copyright Act’ı kabul etmiş, 1978 yılında CONTU adlı komisyon bilgisayar programlarının fikri hukuk kapsamında korunmasını tavsiye etmiş ve kongre 12 Aralık 1980 yılında Computer Software Copyright Act’i onaylamıştır. Apple Computer Inc v. Franklin Computer Company davasında Amerikan Yüksek Mahkemesi 3. Dairesi, Bilgisayar Programlarının ROM’da depolansa bile nesne kodu şeklinin de korunacağına karar vermiştir. Bu kararda 9. Daire herhangi bir ortamda yer alan bilgisayar programının amaç veya fonksiyonuna bakılmaksızın korunacağına hükmetmiştir. Nec Corp. v. Intel Corp. davasında mikro kodların telif hakkı kapsamında korunacağına karar vermiştir((Suluk ve Orhan, 2005: 248).

İngiltere’de 1956 tarihli İngiliz Telif Hakları Kanunu bilgisayar programlarına tam koruma sağlamıştır. 1985 tarihli Telif Hakları Kanunu edebi eser olarak kabul etmiştir. Kanun bir eserin fikri hukuk alanında korunabilmesini orijinal olma ve

yazılı ya da herhangi bir şekilde kaydedilmiş olma şartına bağlamıştır. 1988 tarihinde Telif Hakları, Tasarımlar ve Patent Kanunu ile mevzuat yenilenmiştir. İngiltere 1992 yılında Bilgisayar Programları Yönetmeliği ile 1988 tarihli kanunda değişiklik yapmış ve direktife uyum sağlamıştır.

1965 tarihi Alman Telif Hakları Kanunu 1985 tarihinde yapılan değişiklikle Bilgisayar Programları koruma altına alınmıştır. 1981 yılında Kassel Bölge Mahkemesi Bilgisayar Programının telif hakkı korumasından yararlanacağını kabul etmiş, yine Federal Yüksek Mahkeme Bilgisayar programlarının Kanunun 2/2 maddesi uyarınca eser sahibini şahsi fikri yaratıcılığını ispat etmesi şartıyla telif hakkı korumasından yararlanabileceğine hükmetmiştir. Bu karar sonrası Alman Telif Hakları Kanunu veri işleme programlarını edebi eser olarak korunabilmesi yolunda değiştirilmiştir (Dalyan, 2009: 66, 67).

4. BİLGİSAYAR PROGRAMLARINDA ESER SAHİBİNİN FİKRİ HAKLARI

Ülkemizde 1951 yılında yürürlüğe giren FSEK 1983 yılında 2936, 1995 yılında 4110 ve 2001 yılında 4630 ve 2004 yılında 5101 ve 5217 sayılı yasalarla ve en son 2008 tarihinde 5728 sayılı kanunla değişikliğe uğramıştır (Suluk ve Orhan, 2005: 252). Eser ya da hak sahiplerinin haklarının internet ortamındaki ihlallerine karşı mücadele amacıyla yapılan değişiklik ile Kanuna ek m. 4 eklenmiş ve madde 2004 yılında değiştirilmiştir. Madde “*Eser ve eser sahibi ile, eser üzerindeki haklardan herhangi birinin sahibi veya eserin kullanımına ilişkin süreler ve şartlar ile ilgili olarak eser nüshaları üzerinde bulunan veya eserin topluma sunulması sırasında görülen bilgiler ve bu bilgileri temsil eden sayılar veya kodlar yetkisiz olarak ortadan kaldırılamaz veya değiştirilemez. Bilgileri ve bunları temsil eden sayıları veya kodları yetkisiz olarak değiştirilen veya ortadan kaldırılan eserlerin asılları veya kopyaları dağıtılamaz, dağıtılmak üzere ithal edilemez, yayınlanamaz veya topluma iletilemez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Maddede bu fıkra hükümleri fonogramlar ve fonogramlarda tespit edilmiş icralar bakımından da uygulanacağı servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış haklarının ihlâli halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine, ihlâlê konu eserlerin içerikten çıkarılması, hak sahiplerinin bilgi içerik sağlayıcısına başvurarak üç gün içinde ihlâlê durdurulmasını ihlâlê devamı halinde Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâlê devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulmasının isteneceği ve maddede belirtilen hususların uygulanmasına ilişkin Bakanlık tarafından yönetmelik çıkarılacağı belirtilir.

FSEK m. 13’de bilgisayar programı sahibinin eser sahibi olarak mali ve manevi hakları düzenlenmiştir

FSEK m. 27’ye göre bilgisayar programlarına sağlanan hukuki koruma programı geliştirenin yaşamı boyunca ve vefatından itibaren 70 yıl devam eder. Ancak bu sürenin sona ermesiyle eser niteliğinde korunan program alenileşir ve herkes serbestçe çoğaltabilir, işleyebilir, yayımlayabilir ve temsil edebilir(Arıkan, 1996: 112).

FSEK m. 2/f.1 bendine göre “her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucunu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları” eser olarak kabul edilmiştir. Eğer oluşturulan içerik; arayüze temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkelerden oluşuyorsa bu durumda eser sayılmaz ve korumadan yararlanamaz.

İnternet web sayfaları oluşturulması eser sahibinin hususiyetini taşıması özelliğinden dolayı FSEK kapsamında koruma altındadır. Eser aynı zamanda bir endüstriyel tasarım da oluşturuyorsa FSEK kapsamı dışında da korunur.

Fikri mülkiyet hakları kural olarak ülkesel olarak korunurlar. Uluslararası alanda ticari faaliyette bulunulması sonucu Türkiye’de yerleşim yeri bulunanlar veya sınai veya ticari faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler de Paris, Bern ve Trips Anlaşması hükümlerine göre başvuru hakkına sahip kişiler de korumadan yararlanırlar(Adam, C.,2018).

4. 1. Manevi Haklar

Eser sahibi ve ölümü ile de mirasçılara ait ve devredilemeyen manevi haklar, eseri istediği zaman ve tarzda kamuya sunma hakkı (m. 14), eserin içeriği hakkında bilgi verme hakkı, eser sahibinin adını gösterme, eser sahibi olarak tanıtılma hakkı (m.15), eserin üzerinde herhangi bir değişikliğin yapılmasını yasaklama ve eserin bütünlüğünü koruma hakkı (m. 16), eser sahibinin malik ve zilyede karşı eserini takip hakkı (m. 17) dır. Manevi hakların çoğunun kullanılması mali hakların kullanılmasıyla yakın bir bağlantı gösterdiğinden, manevi haklar, ölümle sona eren şahsiyet haklarından farklı olarak en az mali haklar devam ettiği sürece, devam eder. Bu nedenle mali bir hakkı devir alan kimsenin de eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilme yetkisine sahip olduğu kabul edilir. (Buna ilişkin YHGK. 11.02.1983 T. 1981/4-70 E, 1983/123 K’na bakılabilir. www.meseyazilim.com, Erişim tarihi:24.11.2009).

4.2. Malî Haklar

Bilgisayar programını geliştirenin eserden dolayı menfaat elde etme veya yararlanma hakkı şeklindeki mali hakları; işleme hakkı (m. 21), çoğaltma hakkı (m. 22 ve 38), yayma hakkı (m. 23) ve temsil hakları(m. 24)dır. Mali haklar FSEK m. 21 ve devamında düzenlenmiştir. Teknolojinin ortaya çıkardığı yeni yararlanma biçimlerinin eser sahiplerini etkilemesi sonucu ortaya çıkan ihtilaflara ilişkin Kanun'da açık düzenleme olmaması nedeniyle ihtilafların çözümü yargıya bırakılmıştır(Güneş, 2008: 107).

4.2.1. İşleme Hakkı

İşleme, var olan bir eser üzerinde eser sahibi tarafından yeni ve yaratıcı bir değişikliğin yapılması suretiyle ortaya yeni bir eserin meydana getirilmesidir. Bir bilgisayar programının işlenerek geliştirilmesi hakkı, programı geliştirene yani eser sahibine aittir. FSEK 6/11. Bendinde işleme eser olarak “bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir değişim yapılması” olarak kabul edilmiştir. Maddede “ *belli bir maksada göre ve hususi bir plan dahilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan veri tabanları*”,nın işleme eser olarak korunacağı belirtilir.

Kanun içtihat ve bilimsel eserlerde yasal sınırlar dahilinde işleme için izin gerekli değildir. İşleme hakkını eser sahibinden devralan bundan ekonomik olarak da yararlanır. Program bir işyerindeki bilgisayar ağında kullanılmak amacıyla alınmışsa sözleşmede yasaklanmadığı takdirde çoğaltılabilir (Arıkan, 1996: 104). FSEK m. 20/f. 2 gereğince, “ *Bir işlenmenin sahibi, kendisine bu sıfatla tanınan mali hakları, işleme hususunun serbest olduğu haller dışında, eser sahibinin izni oranında kullanabilir.*” Bu izin dahilinde işleme eser üzerindeki mali hakların kullanılması ve onlardan yararlanma hakkı işleyene aittir. Bilgisayar programının uyarlanması, dilinin tercümesi, değiştirilmesi kaynak kodu ile nesne kodunun bir diğerine çevrilmesi ve düzenlenmesi de eser sahibine ait işleme hakkıdır.” (Güneş, 2008: 111,114).

4.2.2. Çoğaltma Hakkı

Çoğaltma (reproduction) hakkı eserden ekonomik olarak yararlanmayı sağlar Eser sahibinin izni olmaksızın çoğaltma tecavüz eylemini oluşturur. Eserin ikinci bir kopyasının yapılması çoğaltma anlamına gelir(Güneş, 2008: 109;Aksu, 2005: 138). FSEK m. 22/f. 3, “çoğaltma hakkı, bilgisayar programının geçici çoğaltılmasını gerektirdiği ölçüde, programın yüklenmesi, görüntülenmesi, çalıştırılması, iletilmesi ve depolanması fiillerini de kapsar.” Bir programın lisanssız kullanılması, CD,

disket, USB veya hard disk ortamına kaydı çoğaltmadır. Bilgisayar programları büyük emeklerle ortaya çıkarılmasına rağmen kolay kopyalanabilir ve çoğaltılabilir, tüketilmeden kalite kaybına uğramadan bir yerden başka bir yere aktarılabilir(Aksu, 2005: 5). Yargıtay Kararında “..FSEK’in 2. maddesinde, fikir ve sanat eserleri çeşitlerinden olan ilim ve edebiyat eserleri sayılmakta olup, bilgisayar programları bu maddenin 1. bendinde yer almaktadır. Aynı yasanın 6/1. maddesi uyarınca ise, diğer bir eserden istifiye suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan yazılı fikir ve sanat mahsulleri işlenmedir. Aynı maddenin son fıkrasında, işleyenin hususiyetini taşıyan işlenmelerin bu kanuna göre eser sayılacakları belirtilmiştir. Anılan maddenin 1. fıkrasının devamında sayılan başlıca işlenmeler arasında bilgisayar veri tabanları da bulunmaktadır. Anılan yasanın 8. maddesinde ise, bir eserin sahibinin onu meydana getiren; bir işlenmenin sahibinin ise, asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla onu işleyen olduğu açıklanmıştır. Somut olayda ileri sürülen, bilgisayar veri tabanı programlarının lisanssız kullanımı eylemi, FSEK’in 22/son madde ve sonuncu fıkrasında açıklandığı üzere, bu programların izinsiz olarak başka bilgisayarlara yüklenmek ve depolanmak suretiyle çoğaltma hakkının ihlali kapsamına girmektedir.” gerekçesi ile bilgisayar programları ve veri tabanlarına ilişkin açıklık getirmiştir.(11.HD. 2001/1804 E, 2001/4344 K, 15.01.2001 T , Güneş, 2008: 263’den naklen). Bilgisayar kullanımının artması ile bilgisayar programlarının kopyalamasının denetlenmesi zorlaşmıştır.

4.2.3. Yayma Hakkı

Bilgisayar programının ya da kopyalarının kamuya sunulmak suretiyle yararlanma hakkını teşkil eder. Yayma hakkı eser sahibi olan programı geliştirene ait olup eser sahibinin izni dahilinde üçüncü kişilerce de yerine getirilebilen bir hakır.

FSEK m. 23 uyarınca eser nüshalarının kiralanması, ödünç verilmesi, satılması veya bedelsiz verilmesi, trampa edilmesi eser sahibinin iznine bağlıdır. Yayma eserin çoğaltılarak satışı ile somutlaşır (Atar,2017: 77; Dalyan, 2009: 115).

4.2. 4. Temsil Hakkı

Bilgisayar programının kamuya açık yerlerde topluma sunulması hakkı olan temsil hakkında programı geliştiren veya onun izin verdiği kişiler kullanabilir. Bilgisayar programlarının temsili kolaydır. İnternette herhangi bir web sayfasında karşılaştığımız bir bilgisayar programında herhangi bir komutu seçerek bir kısım işlerin yapılmasını sağladığımız da programın temsili söz konusu olabilir. Bilgisayar programlarında çalıştırılma için programın bir bilgisayara yüklenmesi ve çalıştırılması gerekir. Bu şekilde çalışma doğrudan temsil olarak kabul edilir (Topaloğlu, 1997: 54).

4.2. 5. Elektronik Yöntemlerle Kamuya İletimi Hakkı

Eserin elektronik yöntemlerle kamuya iletim hakkı FSEK m. 25/f. 1’de düzenlenmiştir. Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, radyo, televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar vasıtasıyla veya dijital iletim de dahil olmak üzere işaret ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan bu eserlerin bu kuruluşların yayınlarından alınarak başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletilmesi hakkı olarak belirtilmiştir. Maddenin 2. fıkrası ise eser sahibinin bunu yasaklamasını düzenlemektedir.

5. BİLGİSAYAR PROGRAMLARINDAN DOĞAN HAK İHLALERİNDE UYGULANACAK YAPTIRIMLAR

FSEK, Beşinci Bölümünde mali ve manevi hakların ihlali halinde hukuk ve ceza davaları olmak üzere açılacak davaları iki kategoriye ayırmıştır. Açılacak hukuk davaları Tecavüzün ref’i, Tecavüzün Men’i ve Tazminat Davalarıdır

FSEK m. 27/f. 1’de eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl boyunca eserin korunacağı düzenlenmiştir. Eser müşterek ise programı oluşturan parçalar birbirinden ayrılabilir nitelikte oluşturduğundan her parça eserin aleniyetinden itibaren eser sahibinin yaşam süresi ve ilaveten 70 yıldır. Hukukumuzda manevi hakların kullanılmasında süre sınırlaması yoktur.

FSEK m. 38 hükmü bilgisayar programlarıyla ilgili olarak istisnai hükümler içerir. Fikir ve sanat eserlerinde genel prensip, şahsî amaçla çoğaltmanın veya işlemenin kanunî olduğudur. Bilgisayar programlarıyla ilgili olarak ise, yazılım nüshasının hukuka uygun olarak ele geçirilmiş olması hali dışındaki halde ihlal mevcuttur (GÜN, <http://www.rekabet.gov.tr/nisan2001.html>).

Türk Hukukunda hukuki ve cezai düzenlemelerin yapılmasına karşın direktifte ihlallere ilişkin bir yaptırım düzenlenmemiştir. Direktif m. 7 ile üye devletler maddede belirtilen eylemleri gerçekleştirenler hakkında kendi iç hukuklarındaki uygun yaptırımları öngörmektedir. Bu durumlar bilgisayar programı nüshasının hukuka aykırı olarak çoğaltıldığını bilen ya da bilmesi gereken bir kimse tarafından dolaşıma konulması veya bilgisayar programı nüshasının hukuka aykırı olarak çoğaltıldığını bilen ya da bilmesi gereken bir kimse tarafından ticari amaçlarla zilyet olunmasıdır(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>)

5.1. İhlalin Tespiti

Fikri ve Sınai Haklar Mahkemelerinde ihtilafların çözümünde genellikle bilirkişilere başvurulur. Bilgisayar programlarına ilişkin ihlaller diğer fikir ve sanat eserlerine karşın daha teknik ve karmaşık özellik gösterdiğinden uyumsuzlukların çözümünde teknik bilirkişiler görevlendirilir. Yargıtay'ın konuya ilişkin olarak, “*Bu durumda, mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, aralarında bilgisayar uzmanının da bulunduğu uyumsuzluk konusunda uzman yeni bir bilirkişi kurulu oluşturularak, WWW CD-ROM'dan alındığı belirtilen CAE çıktılarının veri tabanı niteliğinde olup olmadığının belirlenmesi...*” (11.HD. 2006/12916 E, 2007/15617 K, 10.12.2007 T, www.meseyazilim.com); “*Çekişmenin, her iki tarafın piyasadaki programlarının, her iki tarafın korumaya aldığı ve piyasaya sunulmayan orijinal kaynak kodları ile karşılaştırılması yapılarak, davalıların, davacının orijinal kaynak kodlarını ele geçirerek, yeni bir program oluşturup oluşturmadıklarının ortaya konulması ile saptanabileceği, delil tesbit bilirkişi raporunda ve de savcılık hazırlık soruşturması ile asliye ceza yargılaması sırasında alınan uzman bilirkişi kurulu raporlarında hep dile getirilmiş, ancak bilirkişi raporunda bu karşılaştırma yapılmamıştır. Hükme esas alınan bilirkişi kurulu raporunda, 2, 3, 4 ve 5 nolu disketlerin bozuk olması nedeniyle okunmadığı belirtilmiş, mahkemece de, her iki program arasında illiyet bağı kurulamadığı gerekçesiyle, davanın kanıtlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Oysa, her iki tarafın dayandığı disketler sayı olarak daha fazla olduğu gibi, bilirkişi kurulunun, dayanılan disketlerden hangilerini incelediği anlaşılamamıştır. Her iki tarafın piyasaya sundukları programlarının başka orijinalleri ve kaynak kodları tarafların ellerinde olduğu gibi, adı geçen noterlerde de saklanmakta olduğundan, bunların birbirleriyle karşılaştırılması olanağı her zaman mevcuttur. Taraflara ibraz ettirilerek veya adı geçen noterlerde inceleme yaptırılarak, sonuca gidilmesi gerekirken, yazılı gerekçelerle, davacıya ibraz olanağı verilmemesi ve ibraz isteğinin reddi doğru olmamıştır. Kaldı ki, davalılar vekili de davacı vekilinin dayandığı delillere dayandığından, davalılar vekili de ibraza hazır demektir. Bu durumda, mahkemece, ikisi bilgisayar programlarından anlayan, biri fikir ve sanat eserleri konusunda da uzmanlığı bulunan bir hukukçudan oluşacak bilirkişi kurulundan, tarafların dayandıkları tüm delilleri irdeleyen, tartışan ve denetime elverişli bulunan bir rapor alınarak, iddia ve savunmanın değerlendirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi, doğru olmamıştır”,(11.HD., 2003/3630 E, 2003/10303 K, 3.11.2003 T, www.kazanci.com). gibi kararları bilirkişi incelemesine ilişkin örnek kararlardır.*

FSEK m. 38/f. 2, “*sözleşmede belirleyici hükümlerinin yokluğu durumunda, hata düzeltme de dahil, bilgisayar programının düşünüldüğü amaca uygun kullanımı için*

gerekli olduğu durumda, programı hukuki yollardan edinen kişi tarafından çoğaltılması ve işlenmesi serbesttir.”, sonrasında ise “Bilgisayar programını yasal yollardan edinen kişinin programı yüklemesi, çalıştırması ve hataları düzeltmesi sözleşme ile önlenemez. Kullanım için gerektiğinde, programı kullanma hakkına sahip kişi bir adet yedekleme kopyası yapabilir. Bu sözleşme ile önlenemez.” şeklinde şahsen kullanım düzenlenmiştir. Maddeye göre, programının kullanım hakkına sahip kişinin yapmaya hak kazandığı bilgisayar programının yüklenmesi, görüntülenmesi, çalıştırılması, iletilmesi veya depolanması fiillerini ifa ettiği sırada, bilgisayar programının herhangi bir ögesi altında yatan düşünce ve ilkeleri belirlemek amacı ile, programın işleyişini gözlemlemesi, tetkik etmesi ve denenmesi serbesttir. Maddeye göre bağımsız yaratılan program ile diğer programların araişerliğini gerçekleştirmek üzere gereken bilgileri edinmek için, programın çoğaltılması ve işlenmesi anlamında kod'un çoğaltılması ve kod formunun çevirisinin de zorunlu olduğu durumlarda, bu fiillerin ifası, bu fiillerin, hak sahibi veya onların adına bunu yapmaya yetkili kişi tarafından ifası, araişerliği gerçekleştirmek için gerekli bilginin, maddenin birinci bendindeki kişilerin kullanımlarına sunulmaması, bu fiillerin, araişerliği gerçekleştirmek için gereken program parçaları ile sınırlı olarak serbest olduğunu belirtir. Bu hükümler, onun uygulanması ile elde edilen bilgilerin; programın araişerliğini gerçekleştirme haricinde diğer amaçlar için kullanılmasına, araişerliği için gereken durumlar dışında başkalarına verilmesine, ifade ediliş bakımından esastan benzer bir bilgisayar programının geliştirilmesi, üretilmesi veya pazarlanması veya fikri hakları ihlal eden herhangi diğer bir fiil için kullanılmasına, izin vermez. FSEK m. 38/f. 6 ve 7 de belirtilen serbestilere ilişkin hükümler, programdan normal yararlanmayla çelişecek veya hak sahibinin meşru yararlarına makul olmayan müdahale edecek şekilde kullanılmasına izin verecek tarzda yorumlanamaz.

Programın kopyalanması kısmen veya tümüyle olabilir. Programın korunan unsurlarının başka bir programcı tarafından izinsiz çoğaltılıp yeni bir program oluşturulmaktadır. Yazılımın korunan program akışı ve kod bölümlerinin kullanılıp kullanılmadığının tespiti, incelemelerde farklı yöntemler kullanıldığında farklı sonuçlara gidilebilmektedir. Benzerlik araştırmalarında Amerikan mahkemelerince bulunan ve AFC testi ya da Altai testi olarak bilinen (three step test) sıklıkla kullanılmaktadır. Bu test soyutlama, filtreleme ve karşılaştırma şeklinde üç adımdan oluşur (Arıkan, 2006: 108; Arıkan, 1996: 343, 344;Dalyan, 2009: 223) .

5.2. Hukuk Davaları

5.2.1. Tespit Davası

Bir eserin kimin tarafından meydana getirildiğinin ihtilafı olması durumunda, FSEK m. 15/f. 3 ile eserin gerçek sahibi hakkının tespitini mahkemeden isteyebileceğini düzenlemiştir. Tekinalp, bunun tespit davası olmasının yanı sıra eserin sahipliğinin davayı kazanan kişiye verilmesi nedeniyle bir eda davası niteliğinde olduğunu belirtir. Eser sahibinin tespiti şeklinde müspet tespit davası açılabileceği gibi eser sahibi olarak bilinen kimsenin o eserin sahibi olmadığının tespiti için menfi tespit davası olarak da bu dava her zaman açılabilir (Tekinalp, 2012: 308-310) ; “ *hukuki ilişkinin hemen tespit edilmesinde hukuki yararın bulunması, şu üç şartın birlikte varlığına bağlıdır: 1) Davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel (halihazır) bir tehlike ile tehdit edilmiş olmalı; 2) Bu tehdit nedeniyle, davacının hukuki durumu tereddüt içinde olmalı ve bu husus davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunmalı; 3)Yalnız kesin hüküm etkisine sahip olup, cebri icraya yetki vermeyen (icraya konulamayan) tespit hükmü, bu tehlikeyi kaldırmaya elverişli olmalıdır. Buna karşılık, görülmekte olan veya açılacak bir davada iddia veya savunma olarak ileri sürülebilecek konular için ayrı (müstakil=bağımsız) bağımsız bir tespit davası açmakta hukuki yarar yoktur. Eda davası açılması mümkün olan hallerde de tespit davası açılmasında hukuki yarar mevcut değildir. Çünkü, yukarıda da belirtildiği üzere eda davası sonunda verilen hüküm ile, aynı zamanda dava konusu hukuki ilişkinin var olup olmadığı da tespit edilir ve ondan sonra bu tespite dayalı olarak eda hükmü kurulur. Yargıtay'ın kararlı uygulamasına göre de, eda davası açmak mümkün ise, tespit davası açılmaz“.(YHGK, 2004/7-411 E,2004/477 K,31.03.2004 T,www.meseyazilim.com, Erişim tarihi:10.11.2009).*

FSEK m. 19 öncelikle eseri meydana getiren kimsenin bu davayı açabileceğini düzenler. Bu kişinin ölümü ve manevi hakların kim tarafından kullanılacağı belirtilmemiş olması halinde dava vasiyeti yerine getirme görevlisi (tenfiz memuru), eğer bu da tayin edilmemiş ise maddede belirtilen yakınları tarafından açılabilir. Bu kişiler tarafından açılmadığı takdirde bilgisayar programından doğan bir mali hakkı iktisap etmiş olan kimse, meşru menfaati bulunduğunu ispat etmek şartıyla bu davayı açabilir. Salahiyetli kimseler birden fazla olup müdahale hususunda birleşemezlerse; mahkeme, eser sahibinin muhtemel arzusuna en uygun bir şekilde basit yargılama usulü ile ihtilafı halleder. Ülke kültürü açısından önemli olması halinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca da bu dava açılabilir (FSEK 19/son).

5.2.2. Tecavüzün Ref'i Davası (Durdurma Davası)

FSEK m. 66 manevi ve mali hakları tecavüze uğrayan kimse tecavüzün ref'ini isteyebilir. Tecavüzün devamı süresince ve bitmiş bir tecavüzün sonuçlarını devamı halinde bu dava açılabilir (Tekinalp, 2012: 313). Fakat tecavüzün bitmesi halinde etkileri devam etse dahi davanın amacı kalmayacağından bu davanın açılmasının mümkün olmayacağı görüşünde olanlar da vardır (Dalyan, 2009: 227;Erel, 2009: 331). Davada amaç, varolan ve süren bir saldırının ortadan kaldırılmasıdır. Davanın açılabilmesi için, saldırının haksız olması yeterlidir. Ayrıca tecavüzde bulunmanın kusurlu olması gerekmez. Dava için bir zararın doğması da gerekmez. Bir zarar olmasa da, sadece haksız saldırının varlığı karşısında bu dava açılabilir. Fakat, saldırı dolayısıyla bir zarar doğmuşsa, davacı saldırının kaldırılmasından başka maddi ve manevi tazminatla zararın giderilmesini isteyebilir. Eğer, saldırı kaldırıldıktan sonra zarar ortaya çıkmışsa, bu zararın giderilmesi ayrı bir tazminat davasıyla istenir. Bu dava eser sahibi gerçek veya tüzel kişi, bunların olmaması durumunda kanunun hak sahibi saydığı vasiyeti tenfiz memuru, olmadığı durumlarda sağ kalan eş ve çocuklar, atanmış mirasçılar, ana, baba ve kardeşler açabilir. Mali hakları devralmış üçüncü kişi de bu davayı açabilir. Bundan başka, m. 19 / son fıkrası uyarınca bu kişiler bulunmaz veya bu yetkiyi kullanmazlarsa veya kanuni koruma süresi sona ermiş ise ve eser memleketin kültürü bakımından önemli görüldüğünde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da bu davayı açma hakkı vardır. Tecavüzün ref'i davası tecavüz eden gerçek kişiye,eğer tecavüz bir işletmenin çalışanı veya tüzel kişi organı tarafından yapılıyor ise işletmenin sahibine veya tüzel kişiye de karşı açılabilir. FSEK m. 66/f. 2'de yer alan bu hüküm Türk Borçlar Kanunu m 66 (eski m. 55)'de belirtilen adam çalıştırının sorumluluğu ve Türk Medeni Kanunu m. 50 (Eski m. 48)'deki tüzel kişinin sorumluluğunun gereğidir.

5.2.2.1. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Davanın Konusu

FSEK m. 67/f. 1'e göre, tecavüz, manevi haklardan eseri kamuya sunma hakkını ihlal eder nitelikte olur ve henüz alenileşmemiş bir eserin, eser sahibinin rızası dışında veya arzusuna aykırı bir şekilde kamuya sunulması şeklinde gerçekleşirse, tecavüzün kaldırılması davası açılır. Eser sahibi adının yayımlanmış eserde belirtilmesini istememesine rağmen adı eserde belirtilmişse veya eser sahibinin adı, yayımlanmış eserde ya hiç belirtilmemiş ya da karışıklığa yol açacak şekilde belirtilmiş ise, bu takdirde eser sahibi açacağı bu dava ile yayımlanmış nüshalar üzerinde adının gerektiği şekilde belirtilmesini ve bu yönde verilecek mahkeme kararının gazetede ilanını isteyebilir.

Manevi haklara tecavüzün diğer bir şekli de, eserin değiştirilmiş olması halidir. Değişiklikle eserin bütünlük ve özelliği ihlal edilmiş olacaktır. Eser sahibi eserdeki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığının veya eserdeki adının kaldırılması ve değiştirilmesini veya eserin eski hale getirilmesini mahkemeden isteyebilir. Mahkeme malik ve kamunun menfaatleri esaslı bir şekilde zedelenmiyorsa eski hale getirme kararı verecektir.

Bilgisayar programını meydana getiren eser sahibi program üzerinde adının belirtilmesini istememiş veya müstear isimle umuma arzını istemiş olmasına rağmen isteğinin tersi umuma arz edilmişse de bu dava açılabilir. Tecavüzün refi davası tespit davası ile birlikte açılabilir. Davacı hükmün en fazla üç gazetede ilan edilmesini talep edebilir. FSEK m. 67/f. 2 uyarınca yargılama giderleri haricinde ilan masrafları da tecavüz edenden alınır.

FSEK m. 16 hükmüne göre sahibinin izni olmaksızın bir programda kısaltmalar, eklemeler veya başka değiştirmeler mümkün değildir. Ancak kanunun veya program sahibinin izni ile o programı işleyen, kamuya sunan, yayımlayan, temsil ya da yayım tekniği gereği zaruri kabul edilecek değiştirmeleri yapabilir (Dalyan, 2009: 228, 229; Erel, 2009: 336, 337). Manevi haklara tecavüzde davayı eser sahibi, eser sahibi öldükten sonra FSEK m. 19'da sayılan vasiyeti tenfiz memuru, bu tayin edilmemiş ise sağ kalan eş ve çocuklar, mansup mirasçılar, ana baba ve kardeşler açabilir (Dalyan, 2009: 236; Erel, 2009: 332; Tekinalp, 2012: 329).

Müşterek eser sahipliğinde program sahiplerinden her biri kendi meydana getirdiği kısımla ilgili dava açabilir. Eserin tümüne tecavüz durumunda, FSEK m.10/f. 2 gereği her eser sahibi diğerini temsilen dava açabilir (Erel, 2009: 333).

5.2.2.2. Mali Haklara Tecavüz Halinde Davanın Konusu

FSEK m. 68/f. 1, “ Eseri, icrayı, fonogramı veya yapımları hak sahiplerinden bu Kanuna uygun yazılı izni almadan, işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya hertürlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenlerden, izni alınmamış hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya bu Kanun hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir.” şeklindedir. Buna göre bilgisayar programını izinsiz çoğaltan ve yayan kimsenin yukarıdaki hakkı mevcut olacaktır. “4110 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikten önce m.68 deki "mutad bedel" deyimini, 4110 Sayılı Yasanın gerekçesinde belirtildiği gibi salt madde metnini Türkçeleştirmek amacıyla rayiç bedel olarak değiştirilmiştir.”, YHGK, 2003/4-260 E,2003/271 K,02.04.2003 T, www.kazanci.com).

Mali haklara tecavüz halinde Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin 10 yıllık zamanaşımı, müteselsil sorumluluk, mütecevizin kusuru, uğranılan zarar miktarının tayin ve tespiti gibi hükümler uygulanacaktır. Bu davada hak sahibinin malvarlığında meydana gelen zarar veya yoksun kalınan kar dava konusu yapılabilir. Ayrıca FSEK m. 70' e göre, mali hakları ihlal edilen kişi mütecevizin elde ettiği kârın kendisine verilmesini isteyebilir.

Sadece çoğaltma hakkı ihlal edilmiş ise eser satışa çıkarılmamışsa hak sahibi isterse programın çoğaltılmış kopyalarının, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya üretim maliyet fiyatını aşmamak üzere çoğaltılmış kopyaların ve çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri gereçlerin uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da tecavüzde bulunan kişi ile arasında sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep edebilir (11. HD. 6.3.2000 T. 1999/9978 E, 2000/1893 K. www.meşeyazilim.com).

Çoğaltılan program nüshaları satışa sunulmuş ise, bu durumda yayma hakkı da ihlal edildiğinden, yukardaki seçimlik haklar dışında üçüncü kişilere satılan nüshalar açısından hak sahibi çoğaltmaya yarayan araç ve gereçlerin imhası ya da maliyet fiyatını aşmamak şartıyla, uygun bir bedel karşılığı kendisine verilmesini isteyebileceği gibi sözleşme olması halinde isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını isteyebilir (Dalyan, 2009: 234;Erel, 2009: 341). Manevi hakların ihlalinde eser sahibinin ölümü halinde mirasçıları manevi tazminat davası açabilir (11. HD. 03.07.2000 T, 2000/4764 E, 2000/6252 K, Batıder, C. XX, S. 4/2000: 265-267).

Mali haklar eser sahibinin eserle olan ekonomik ve mali ilişkilerinden kaynaklanır. Saldırı devam ettiği sürece açılacak durdurma davasında eser sahibinin telif haklarının tazmin edilmesi düşünülmüştür. Kanun'da m. 68 ile eser sahibi ile mali hakları ihlal eden arasında bir sözleşme yapılmış olsa idi ödenmesi gereken telif ücreti ne ise açılacak davada bunun ödenmesine yönelik olup caydırıcılık açısından en fazla 3 kat fazlasının talep edilmesine imkan tanınmıştır ((Dalyan, 2009: 230). Kanun, ortada bir sözleşme bulunmaması halinde eser ya da hak sahibinin tecavüz edenle bir sözleşme yapmış olması halinde haiz olacağı bütün hak ve talepleri ileri sürebileceğini belirtmiştir.

İzinsiz olarak çoğaltılmış nüshaların, henüz satışa çıkarılmaması halinde, hak sahibinin üç ayrı talep hakkı vardır: Çoğaltılmış nüshaların ve bunları çoğaltmaya yarayan her türlü gereçlerin imhası veya çoğaltılmış nüshaların ve bunları çoğaltmaya yarayan gereçlerin bedel karşılığında kendisine verilmesini istemek veya

tecavüz edenle bir sözleşme yapmış olsaydı isteyebileceği olağan bedelin üç katını talep etmek haklarıdır.

Çoğaltılmış nüshaların aynı zamanda satışa da sunulmuş olması halinde hak sahibi ancak tecavüz eden kişinin elinde bulunan çoğaltılmış nüshalar bakımından imha veya bunların uygun bir bedelle devrini istemesi mümkün olur. Satım yoluyla üçüncü kişilere geçen nüshalar için böyle bir talep de bulunulamaz (Dalyan, 2009: 233; Suluk ve Orhan, 2005: 258). Mali haklara tecavüz halinde hak sahibi ölmüş ise davayı mirasçıları açabilir. Mali haklar üçüncü şahıslara devredilmişse bu kişiler davayı açabilir. Hakkı devralan 68/II ve III fıkralarındaki seçimlik hakları kullanabilirler (Erel, 2009:334; Dalyan, 2009: 237).

Kullanma hakkının devrinde ise lisans sahibinin tecavüzün kaldırılması davası açıp açılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Tekinalp'a göre lisans sahibinin dava hakkı yoktur. Lisansı verenden gereken tedbiri almasını ister. Lisans veren bu tedbirleri almadığında sözleşmeye aykırı davranmıştır (Tekinalp, 2012: 323; Aksi görüşte olan yazarlar için (Erel, 2009: 334); Bazı yazarlar ise tam lisansın intifa hakkına ilişkin hükümlere tabi olması nedeniyle bu lisans sahibinin dava açma hakkının olduğunu, Basit lisans alanların ise hasılat kirası hükümlerine tabi olmaları nedeniyle dava açma hakkının olmadığını belirtir. (Belgesay, 1955: 103, 104).

Davada davalı taraf tecavüzde bulunan kimsedir. FSEK m. 66/f. 1 ve 2 uyarınca işletmenin temsilcisi veya müstahdemi tarafından tecavüz gerçekleştirildiği takdirde istihdam eden işletme sahibi ya da tüzel kişi aleyhine dava açılır. İstihdam edenin sorumluluğunu düzenleyen TBK. m. 66 (Eski BK m. 55) gereği dava açılabilmesi için işletme sahibinin kusurlu olmasına gerek yoktur.

İnternette sahibinin izni olmaksızın programın bilgisayara kaydedilmesi halinde bu kişiye karşı dava açılabilir. İnternete bağlanmak isteyen kişi ile internet arasında köprü vazifesi gören ISS kuruluşların ihlal fiillerinden bilgi sahibi olması, onları teşvik etmesi, kolaylık sağlaması, yönlendirmede bulunması durumunda FSEK m. 66/f. 3 uyarınca tecavüzün ref'i davası açılabilir (Suluk ve Orhan, 2005: 30).

5.2. 3. Tecavüzün Önlenmesi (Men'i) Davası

Bu dava FSEK m. 69'da düzenlenmiştir. Henüz meydana gelmeyen, fakat yakında olması muhtemel bir tecavüz tehlikesini önlemek için açılır. Tecavüz sona ermiş fakat aynı saldırının yeniden yapılması ihtimali varsa bu halde de tecavüzün men'i davasının açılabilir. Davanın açılması için, haksız bir saldırı konusunda belirtiler

bulunması yeterli olup, ayrıca saldırıda bulunmaya hazırlanan kişinin kusurlu olması veya ayrıca cezalandırmayı gerektiren bir suç teşkil etmesi aranmaz (Dalyan, 2009: 241;Erel, 2009: 343;Haseki, 2018; Suluk ve Orhan, 2005: 781,782). Dava sonucunda hakim, yakında yapılacak olan saldırının yapılmamasını karara bağlar. FSEK m. 66 ve 69 hükmüne göre dava eser sahibinin ikametgahı mahkemesinde açılabilir.

5.2. 4. Tazminat Davaları

Tazminat davaları programı geliştirenin malvarlığında veya manevi haklarında meydana gelen zararların karşılanması amacıyla açılan davalardır. FSEK m. 70/f. 3'e göre, mali ve manevi hakların ihlali halinde hakları ihlal edilen programı geliştiren kimse tazminatın dışında ihlal eden tarafından elde edilen kârın da kendisine geri verilmesini isteyebilir. Davalar davalının ikametgahının olduğu yerdeki mahkemede ya da ihlalin meydana geldiği yer mahkemesinde dava açılabilir. Bu genel kuralın dışında FSEK m. 66 hükmü tecavüzün kaldırılması veya önlenmesi davalarının hak sahibinin de ikametgahı mahkemesinde açılabilmesine olanak tanımıştır.

FSEK m. 70, manevi hakları haleldar olan kişinin uğradığı manevi zarara karşılık manevi, mali hakları haleldar olan kimsenin ise maddi tazminat davası açabileceğini belirtir. Tazminat davaları yukarıdaki diğer davalarla birlikte de açılabilir. Kanunda 4110 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile (eski BK m. 49) TBK m. 56 hükmündeki şahsiyet haklarının ihlali durumunda açılacak manevi tazminat davası ile paralellik sağlanılmaya çalışılmıştır (Dalyan, 2009: 243). Değişiklik öncesi tecavüz edenin kusuru olduğu halde maddi tazminat istenebilir ve ağır kusur durumunda manevi tazminat talep edilebilirdi. Değişiklik sonrası konu doktrinde tartışmalıdır. Tekinalp'a göre manevi hakların ihlali manevi tazminat talep edilebilmesi için tecavüzde bulunanın kusuru aranmaz(Tekinalp, 2012: 309). Karşıt görüş ise bu talebin haksız fiil esasına dayanması nedeniyle haksız fiillerde aranan kusurun bulunması gerektiği şeklindedir (Erel, 2009: 345; Yasaman, 2006: 20). TBK m. 56 hükmünde kusur bahsedilmemişse de TBK m. 56, TBK m. 49'un bir devamı niteliğinde olduğundan FSEK m. 70 gereği bilgisayar programından doğan manevi hakların ihlali halinde manevi tazminat istenilebilmesi için tecavüzde bulunanın kusuru gerekir. İstihdam eden manevi zarardan TBK. m. 66 veya zarara uğrayan ile aralarında sözleşme varsa TBK m. 116 uyarınca sorumlu tutulması mümkündür.

5.3. Ceza Davaları

Bilgisayar programlarına yönelik suçlar ilk olarak 765 sayılı Ceza Kanununda 1991 yılında "*Bilişim Suçları*" adı altında düzenlediği 525/a maddesinde de düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135, 136, 243. vd. maddelerinde de bilişim alanında işlenen suçlara yer verilmiştir.

Lisanssız yazılımın, çoğaltılması, yayılması, nakledilmesi, ticari mevkiye konulması, ayrıca Türk Ticaret Kanunu gereği haksız rekabet fiili ve suçu teşkil eder. Yine yazılım adı marka olarak tescilli ise fiil aynı zamanda 6769 sayılı SMK hükümleri uyarınca da marka hakkı ihlali suçunu teşkil eder.

FSEK.'nda manevî malî ve bağlantılı haklara tecavüz halinde ve bilgisayar programlarının korunmasını amaçlayan koruyucu programların etkisiz bırakılmasına yönelik hazırlık hareketlerinin cezalandırılmasına ilişkin 71 ve 72. maddelerde düzenleme yapılmıştır. Kanun'un ek m. 4/f. 1 hükmündeki fiilleri yetkisiz olarak işleyen içerik sağlayıcıları hakkında da yapılan yeni düzenleme, fiilleri daha ağır suç oluşturmadığı takdirde üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmedilmesini düzenlenmiştir.

Dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahiplerinin Kanunda tanınmış haklarının ihlali halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlâl konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları haleldar olan gerçek veya tüzel kişi öncelikle bilgi içerik sağlayıcısına başvurarak üç gün içinde ihlâlin durdurulmasını ister. İhlâlin devamı halinde bu defa, Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâl devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulması istenir. İhlâlin durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcılarının isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü Bakanlığa bildirir. Servis sağlayıcılar ile bilgi içerik sağlayıcıları, Bakanlıkça istendiğinde her türlü bilgi ve belgeyi vermeye yükümlüdür. Maddedeki hususların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Malî haklara ilişkin Kanunun 71 maddesinde belirtilen fiilleri kasten ve yetkisiz olarak işleyenler ile bu Kanunda tanınmış hakları ihlâl etmeye devam eden bilgi içerik sağlayıcılar hakkında bu Kanunun aynı maddesindeki cezalar uygulanır

FSEK m. 71'deki hak ihlalleri düzenlenmiş ve m. 72'de bilgisayar programlarının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasını önleyici ilave programları etkisiz hale getirmeye

yönelik eylemlere ilişkin düzenleme yapılmıştır FSEK m. 71 ve 72'deki ihlallerden zarar gören bilgisayar programının sahibinin şikayeti üzerine hakim FSEK m. 71'e aykırılıkta hapis ya da para cezasına, m. 72 hükmüne aykırılıkta ise sadece kanundaki hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedebilir.

Maddelerdeki suçlardan dolayı koğuşturma ve soruşturma yapılması şikayete bağlıdır. Şikayetin geçerli olabilmesi için Kanun'un m. 75 hükmüne göre hak sahibi veya üyesi oldukları meslek birlikleri haklarını ispata yarar belgelerini ve delillerini Cumhuriyet Başsavcılığına vermeleri gerekir. Şikayet süresi olan 6 ay içinde bu belgeler verilmediği takdirde Cumhuriyet Başsavcılığı koğuşturmaya yer olmadığına dair karar verir. İlgili gerçek ve tüzel kişilere şikayet haklarını kullanabilmeleri için ihbarda bulunulur. Şikayet sonucu savcılık CMK hükümlerine göre elkoyma, hukuka aykırı çoğaltılan programların çoğaltılması faaliyetinin durdurulması tedbirine 24 saat içinde hakim onayına sunmak kaydıyla başvurabilir. Aksi halde savcı tarafından verilmiş olan bu karar hükümsüz hale gelir.

5.4. Hukuk ve Ceza Davalarında Uygulanacak Müsterek Hükümler

Uyuşmazlık hakkında esas hüküm verilinceye kadar gecikmeden doğacak sakıncaları önlemek amacıyla HMK'da düzenlenen ihtiyati tedbir özel olarak FSEK m. 77'de düzenlenmiştir. Tedbir dava açılmadan önce veya dava esnasında da talep edilebilir (Tekinalp, 2012: 324). Talep kabul edilirse hakim kararda bir işin yapılması veya yapılmaması, işyerinin kapatılması veya açılması, bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının muhafazasına karar verebilir. Hukuk mahkemesince hakları ihlal edilen veya tehdide maruz kalan kimselerin veya meslek birliklerinin talebiyle dava öncesi veya sonrası tedbir kararı verilebilir.

FSEK m. 78 haklı olan tarafın haklı bir sebebi veya menfaati varsa, masrafı diğer tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş olan kararın gazete veya buna benzer vasıtalarla tamamen veya özetinin ilan edilmesini talep edebileceği düzenlenmiştir. İlanın şekil ve muhtevası kararda tesbit edilir. İlan hakkı, hükmün kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde kullanılmazsa düşer. Üç ay geçtikten sonra kararın ilanı talep edilemez.

5.4.1. Görevli Mahkeme

FSEK m. 76'da görev ve ispat hususu düzenlenmiştir. Dava konusu miktar ve cezaya bakılmaksızın ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun gereği Kanunun 7 ve 15 maddeleri gereğince; Fikri ve Sınai Haklar konusunda ihtisas mahkemeleri kurulmuş ve Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi kurulmayan yerlerde, Asliye hukuk ve ceza mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrası açılacak hukuk davalarında mahkeme davacının iddianın doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktar delil sunması hâlinde, korunmakta olan eserler, kullananların, bu Kanunda öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri veya tüm yararlanılan eser, listelerini sunmasını ister ve belirtilen belge veya listelerin sunulmaması programın haksız kullanılmakta olduğuna karine teşkil edeceğine ilişkin düzenlemedir.

5.4. 2. Kanunlar İhtilafı

İletişim teknolojisinin gelişmesinin sonucu olarak fikri hukuk alanında da yabancılaşma unsuru taşıyan ihtilaflar artmıştır. Bern sözleşmesi ve doktrindeki baskın görüşe göre fikri haklarda korumanın talep edildiği yer hukuku genel bağlama kuralı olarak kabul edilir. Buna göre eserden yararlanma veya eserin üzerindeki hakkın ihlali gibi eylemlerin gerçekleştiği yer hukukudur. 1982 tarihli 2675 sayılı MÖHUK 27.11.2007 tarihli 5718 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni MÖHUK'da gelişmelere uygun şekilde fikri haklara ilişkin kurallar düzenlenmiştir. Eski kanunda düzenleme bulunmadığından Kanunun 88. maddesinde düzenleme yapılmıştı. 5728 sayılı Kanun m. 64 hükmü ile bu madde yürürlükten kaldırılmıştır.

Bilgisayar programının o ülkede fikir ve sanat eseri olarak korunup korunamayacağını yanı sıra eser sahibinin tespitinde de sorunlar yaşanmaktadır. Bilgisayar programları için bağlama kuralının tespitinde eser sahibinin menfaati gözetilmesi gerekir. Bağlama noktasının tespitinde ülkesellik ilkesi göz önüne alınır. Bu ilkeye göre korumanın talep edildiği ülke kanunları mülkiyet varlığı ve kapsamını belirler ve bu koruma diğer devlet korumalarından bağımsızdır (Dalyan, 2009: 280). Fakat hakim MÖHUK m. 5'e göre yetkili yabancı hukukun uygulanacak hükmünün Türk kamu düzenine aykırı olması durumunda Türk hukukunu uygular. İsviçre ve Alman hukuklarında da genel kabul gören toprakları bakımından koruma talep edilen ülkenin hukuku en uygun bağlama kuralıdır. 5718 sayılı MÖHUK'un "Fikri Mülkiyete ilişkin haklara Uygulanacak Hukuka ilişkin 23. maddesi "*Fikri mülkiyete ilişkin haklar, hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuka tâbidir. Taraflar, fikri mülkiyet hakkının ihlâlinden doğan talepler hakkında, ihlâlden sonra mahkemenin hukukunun uygulanmasını kararlaştırabilirler.*" Türk

hukukunda koruma yeri hukuku ile daha çok hakkın ihlal edildiği yer hukuku anlaşılmaktadır. Kanun m. 28’de, fikrî mülkiyet haklarına ilişkin sözleşmeler, tarafların seçtikleri hukuka tâbi olacağı, hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, fikrî mülkiyet hakkını veya onun kullanımını devreden tarafın sözleşmenin kuruluşu sırasındaki işyeri, bulunmadığı takdirde, mutad meskeni hukukunun uygulanacağı ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşmenin bu hukuka tâbi olacağını düzenler. Maddenin 3. Fıkrası “İşçinin, işi kapsamında ve işinin ifası sırasında meydana getirdiği fikrî ürünler üzerindeki fikrî mülkiyet haklarıyla ilgili işçi ve işveren arasındaki sözleşmelere, iş sözleşmesinin tâbi olduğu hukuk uygulanır.” der. Bazı hukuklar işçiyi eser sahibi kabul etmekte bazılarında ise edilmemektedir. Bu nedenle 27. maddede tarafların hukuku seçmedikleri takdirde işçinin işini mutad olarak yaptığı yer hukuku uygulanır.

Hakların ihlali açısından haksız fiilin işlendiği yer MÖHUK m. 34 uyarınca yetkili olup haksız fiille beraber zarar da doğmuşsa zararın meydana geldiği yer hukuku uygulanacaktır.

İnternet ortamında fikri hak ihlallerinde uygulanacak hukuka ilişkin milletlerarası düzenleme bulunmadığından ülkeler arası uyumlu bir uygulama bulunmamaktadır. MÖHUK’da da bu konuda tarafların menfaatini dengeleyecek düzenleme yapılması gerekmektedir.

Hakların sözleşmeye konu olması açısından 28. madde düzenleme yapmış tarafların seçtikleri hukuka tabi olacaklarını düzenlemiştir. Aksi halde ifa yeri işyeri mutad meskeni bağlama kuralı olacaktır. İşçi ile işveren arasında çıkacak ihtilafta iş sözleşmesi hukukuna tabi olunur.

Hukukun seçilmesi sonrasında da taraflar uygulanacak hukuku değiştirebilirler. Bunun geçmişe etkili olabilmesi, MÖHUK m. 24/f. 3 uyarınca üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ihlal etmemesi halinde mümkün olabilir.

6. SONUÇ

Günümüzde Bilgisayar programları ülkelerin iç hukuklarının yanı sıra uluslar arası anlaşmalar ile de korunmaktadır. Mevzuatımızda bilgisayar programları BK, TTK’nun haksız rekabet hükümleri, patent koruması kapsamının yanı sıra, FSEK ile de korunmaktadır. Toplulukta ise bilgisayar programlarının patentlenmesine ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. FSEK’e göre herhangi bir hak talebinde bulunmak için, programın bir eser olup olmadığının yanı sıra, eser üzerindeki hakların sahibinin kim

olduğu, çekişmelerde aktif taraf ehliyetinin belirlenmesi için mahkemelerce kendiliğinden araştırılmalıdır. Yargılamada gerçek bedelin tespitinde de öncelikle bilişimle ilgili meslek birliğinin görüşüne başvurulmalıdır. Varsayımsal sözleşme ilkesi uygulanırken ise taraflar arasında ihlal sonucu doğan durumu, sanki bir sözleşme varmış gibi değerlendirmek gerekir. Tersine mühendislik mahkemelerce yazılımların kısmi intihallerinde programın korunan kısımlarının hangi ölçüde intihal edildiğinin tespitinde kullanılmaktadır. Kural olarak kod incelenmesi eser sahibinin iznine bağlıdır. Programın yasal malikine veya kullanıcıya kod çözümü için bir imkan tanınmamışsa ancak bu hallerde bu hakkın kullanılması mümkündür. FSEK m. 8 uyarınca internet içeriği de öncelikle onu yaratan kişiye aittir. Bu kişi site sahibi ise sorun yoktur. Kişi içeriği yaratırken müzik, resim, ilim ve edebiyat eserlerini işleyip bağımsız bir eser olan işleme eser yaratıyorsa bu bağımsız eser sahiplerinden FSEK m. 52 gereği yazılı bir sözleşme ile izin almış olmalıdır. Sözleşme ile haklar hazırlatana devredilmedikçe mali ve manevi haklar eseri yaratan kişilerinindir. Mali haklar sözleşme ile devredilebilir.

Ülkemiz korumaya ilişkin uluslararası mevzuata iç hukukunu uyumlaştırmış ve 5846 sayılı Kanun Tasarısında da yine güncelleme yapılması düşünülmektedir. Teknolojik gelişmeler sonucu dijitalleşme hayatın her alanına girdiğinden hızla değişen günün şartlarına göre hukuki düzenlemelerin güncelleştirilmesi ve uygulamada birliğin sağlanması amacıyla yargıda mevzuat ve içtihatların aynı zamanda yabancı ülkelerdeki uygulamaların yakın takibi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, C.(2018), “Hukuki ve Cezai Boyutları ile Bilgisayar Programlarının Korunması”, <https://medium.com/@agbabacansu/hukuki%CC%87-ve-cezai%CC%87-boyutlari-i%CC%87le-bi%CC%87gi%CC%87sayar-programlarinin-korunmasi-75e31969e59f> ,(Erişim Tarihi:17.06.2020).
- Aksu, M.(2005), *Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması*, İstanbul Beta.
- Altunkaynak, A.(2003), Bilgisayar Yazılımlarının ve İş Metotlarının Patentlenebilirliği, *nkara, TPE Uzmanlık Tezi*. <https://www.teknolojitransferi.gov.tr/TeknolojiTransferPlatformu/resources/temp/78559D16-EB92-428B-80A0-A63D6315E88A.pdf> ,(Erişim Tarihi:17.06.2020.)
- Arıkan, A. S. (1996), “Bilgisayar Programlarının Korunması AB ve Türkiye”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1996/3.(309-381)
- Arıkan, S.(2006). “Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (FMHD)* , S. 3.

- Atar, E. A.(2017), *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkı ve Korunması*, İstanbul, Onikilevha Yayınları.
- Ateş, M. (2016), *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim*, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Belgesay, M. R.(1955), *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, İstanbul.
- Dalyan, Ş.(2009), *Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması*, Ankara Seçkin Yayınevi.
- Erel, Ş. N. (2009), *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınevi.
- Gün, M.(2001), “Bilgisayar Programlarının Eser Olarak Korunması”, *Perşembe Konferansları*, İstanbul, <http://www.rekabet.gov.tr/nisan2001.html> (Erişim Tarihi:11.05.2017).
- Güneş, İ.(2008), *Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Haseki, M.(2016), “Bilgisayar Programları ve Kodların Hukukî Koruması” <https://startiphukuku.com/bilgisayar-programlari-ve-kodlarin-hukuki-korumasi/> Erişim Tarihi:17.06.2020.
- Sevinç, E.(2007), “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*.
- Suluk, C. ve Orhan A.(2005), *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri*, C. II, İstanbul, Arıkan Yayınevi.
- Tekinalp, Ü.(2012), *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Bası, İstanbul, Vedat Yayınevi.
- Topaloğlu, M.(1997), “*Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması*”, TBV, Türkiye Bilişim Vakfı, İstanbul.
- Yasaman, H.(2006). *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>,